

РАБОТОДАТЕЛИТЕ ВЕЧЕ НЕ ПОДБИРАТ ПО ДИПЛОМИ, А ПО КОМПЕТЕНЦИИ

ПАРАДОКСАЛНО Е, ЧЕ БРОЯТ НА ЗАВЪРШВАЩИТЕ СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ Е НАМАЛЯЛ ДВА ПЪТИ, А ПРИЕМЪТ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА СЕ Е УВЕЛИЧИЛ БЛИЗО ТРИ ПЪТИ

Томчо Томов

Въпреки че дискусията тече от години, не са създадени условия за постигане на съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование чрез проучване, идентифициране и краткосрочно и дългосрочно прогнозиране на потребностите на българската икономика. Държавният план-прием във висшите училища е интуитивен и не се опира на надеждна система за прогнозиране на потребностите от квалификации и ефективни политики по реализацията на завършилите висше образование, за да се постигне реално обвързване на обучението с нуждите на пазара на труда. В резултат на това се проявяват значителни дисбаланси – струпване на специалисти в една област и остър дефицит от кадри в други области (информационни и комуникационни технологии, мехатроника, машиностроене, енергетика, физика, химия, математика, биотехнологии).

Проблемът с реализацията е заложен още при влизането в университетите

Както се вижда, проблемите в реализацията на младите специалисти са заложи още в механизма при влизането им в университетите. Последствията са много – объркани съдби, проблеми в бизнес климата поради недостига на кадри,

затруднения в развитието на ключови икономически сектори и неефективно инвестирани публични средства във висшето образование (според доклада от одита на Сметната палата става дума за 1.3 млрд. лева за период от четири години). В съвременните условия на непрекъснати промени в технологиите и непрестанни иновации веднъж придобитата квалификация не е „за цял живот“. Ако не се практикува и непрекъснато усъвършенства, подготовката по конкретна специалност и професия се губи и „остарява“ безвъзвратно независимо от дипломата. В тази ситуация е закономерен въпросът – защо държавата продължава да инвестира огромни средства в обучението по специалности, за които предварително се знае, че няма реализация на пазара на труда, и същевременно намалява приема

Ако не се практикува и непрекъснато усъвършенства, подготовката по конкретна специалност и професия се губи и „остарява“ безвъзвратно независимо от дипломата.

по други специалности, за които има остър дефицит?

Наблюдава се парадокс – за двадесет и пет години броят на завършващите средно образование ученици е намалял два пъти, докато приемът във висшите училища се е увеличил близо три пъти. Проблемът не е в броя на висшите училища, а в структурата на акредитираните професионални направления и в размера на приема по отделните специалности, както и в безконтролното разрастване на филиали към някои висши училища със специалности, за които няма търсене на пазара на труда. И още един парадокс – около три пъти е нараснал броят на студентите, докато този на преподавателите се е увеличил само 1.2 пъти. И голяма част от това увеличение се дължи на нарасналия брой трудови или граждански договори, които сключва един „гастролиращ“ преподавател с различни университети.

Необходим е нов подход в кариерното ориентиране още от ранна възраст. Необходимо е ефективна система за прогнозиране на потребностите от квалификации и нови умения. Академичната автономия е чудесно завоевание, но когато става дума за интересите на обществото и бъдещето на икономиката и когато престоства субсидия на висшите

К | ТЕМП НА УВЕЛИЧЕНИЕ/НАМАЛЕНИЕ НА БРОЯ СТУДЕНТИ ПО ПРОФЕСИОНАЛНИ НАПРАВЛЕНИЯ (2013-2016 Г.)

Професионални направления с най-голям брой студенти 2013-2016 г.

1. Икономика	(52 069) ⬇️ 14%
2. Администрация и управление	(23 305) ⬇️ 16%
3. Педагогика	(12 562) ⬆️ 11%
4. Право	(10 605) ⬇️ 8%
5. Медицина	(8 798) ⬆️ 47%
6. Комуникации и компютърна техника	(9 115) ⬇️ 3%
7. Информатика и компютърни науки	(7 720) ⬆️ 6%
8. Електротехника, електроника и автоматика	(7 629) ⬇️ 9%
9. Педагогика на обучението по...	(7 625) ⬇️ 16%
10. Архитектура, строителство и геодезия	(7 495) ⬇️ 15%

Брой студенти във всички 52 професионални направления 2013-2016 г.: ⬇️ 6%

Професионални направления с най-малък брой студенти 2013-2016 г.

1. Теория на изкуствата	(75) ⬇️ 36%
2. Теория и управление на образов.	(195) ⬆️ 3%
3. Металургия	(312) ⬇️ 11%
4. Материали и материалознание	(417) ⬇️ 35%
5. Математика	(435) ⬇️ 13%
6. Религия и теология	(505) ⬇️ 28%
7. Философия	(811) ⬇️ 17%
8. Физически науки	(894) ⬇️ 5%
9. Военно дело	(1 003) ⬆️ 46%
10. Химически науки	(1 019) ⬇️ 22%

Източник: Рейтингова система на висшите училища. Сметна палата

училища, държавата трябва да е способна да постави и изисква такива параметри за количество и качество, които да отговарят на настоящите и бъдещите потребности на студентите и на пазара на труда. Младите хора трябва да знаят, че работодателите вече не подбират кандидати по дипломи, а по компетенции, т.е. по това, което реално знаят, искат и могат да направят в практически условия. И още нещо – висшето образование не е за цял живот, то е само встъпление към непрекъснатото учене през целия живот.

Нужна промяна в мисленето

Каквото е образованието днес, такава ще бъде икономиката утре. Университетите трябва да се отворят по-коректно „навън“ – към всички заинтересовани страни. Не трябва да разглеждат работодателите само спонсори, а като партньори с обща визия и интереси. Мисля, че ще бъде полезно, ако нормативно се регулира участието на бизнеса в управ-

Работодателите няма да обезпечат необходимия им човешки потенциал, ако не инвестират и не взаимодействат активно с висшите училища.

влението на държавните университети и се създадат по-ефективни и насърчаващи нормативни решения в публично-частното партньорство между образованието и бизнеса. Работодателите няма да обезпечат необходимия им човешки потенциал, ако не инвестират и не взаимодействат активно с висшите училища.

Това взаимодействие трябва да обхване процесите от входа до изхода на обучението в университетите – създаване на благоприятен публичен образ и отношение към отделните професии и специалности, мотивиране на придобиването на висше образование в съответ-

Профил:

Томчо Томов е ръководител на Националния център за оценка на компетенциите към Българската стопанска камара. Освен това той преподава в Техническия университет - София, и Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Председател е на Асоциацията за развитие на човешкия капитал в индустрията, президент на фондация „Социална България“.

ните области, взаимодействие в разработването на учебни планове и програми, предоставяне на информация, кадрови ресурс и материално-технически условия за дигитализация на учебния процес, и провеждане на обучение и стажуване в реална работна среда, насърчаване на предприемчивостта и иновативността на студентите и пр. Необходимо е по-активно да се използва научният потенциал на висшите училища в реализирането на съвместни проекти, носещи добавена стойност и за двете страни. Същевременно са необходими съвременни и по-ефикасни нормативни решения, свързани с ограничаването на риска от инвестициите на бизнеса в образованието. Тъй като преобладаващата част от бизнеса в България са малки и средни предприятия, които не разполагат с достатъчен финансов ресурс, могат да се използват различни форми на сдружаване между работодателите за инвестиране в образованието като кластери, секторни или регионални квалификационни фондове и други. ●